

YTTRANDE

2020-05-29

Ert Dnr: Ku 2019/02112/KL

Kulturdepartementet

Ku.remissvar@regeringskansliet.se

Ku.KL@regeringskansliet.se

Betänkandet Härifrån till evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv (SOU 2019:58).

Inledning.

Blekingearkivet lämnar främst yttrande avseende de avsnitt som berör *enskild arkivverksamhet*, eftersom det är inom det området som vår verksamhet bedrivs på regional nivå. I händelse av att vi har synpunkter avseende andra avsnitt i utredningens betänkande så anges det tydligt i yttrandets text. Detta yttrande kommer även att hänvisa till och/eller yrka bifall för förslag i yttranden, som inkommer från våra centrala intresseorganisationer – så att Blekingearkivets yttrande kan hållas kortfattat och tydligt.

Yttrande.

Blekingearkivets generella synpunkt är att det är positivt att betänkandet ger den enskilda arkivsektorn den legitimitet den förtjänar och att den presenterar en rad konstruktiva förslag, som, om de förverkligas, kommer att betyda en välkommen förstärkning för vårt verksamhetsområde. Vi poängterar även att betänkandet påvisar den enskilda sektorns problematik avseende finansiering av s k ”herrelösa arkiv” – dvs ett kulturarv som är kopplat till civilsamhället, men där lokala och regionala arkivinstitutioner med extremt pressade ekonomiska förutsättningar ska förvalta detta kontinuerligt växande bestånd, som saknar ägare till följd av nedlagda verksamheter eller olika typer av verksamhetssammanslagningar (fusioner).

Relaterat till betänkandets kap. 4 – Som berör Användning och användare av arkiven.

Den publika/utåtriktade verksamhet som arkivinstitutioner bedriver, är i det närmaste osynlig i betänkandet. Som regional kulturarvsinstitution, så är det just de parametrar som efterfrågas i våra verksamhetsredovisningar till regional huvudman och till Statens Kulturråd. Vi anser att arkivens användning och dess brukare, likväl som arkivinstitutionerna och vår yrkesprofession, har fått alltför obetydlig uppmärksamhet i betänkandet – det gäller både offentlig och enskild arkivverksamhet.

Om Staten, genom Kulturrådet, efterfrågar publik och tillgänglig verksamhet från Arkiven, då bör det synliggöras mer tydligt i utredningens betänkande. Det är en viktig aspekt – särskilt om man undertitulerar betänkandet med: ”*En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv*” – då måste användning och brukare definieras och synliggöras – likväl som ”leverantörerna” (arkivinstitution) och den profession som tillhandahåller den publika verksamheten med kvalitet (precis som det hanteras inom teater, musik, biblioteksverksamhet och museer).

Vår uppfattning är att betänkandet ger en bild av arkiv och arkivinstitutioner som något statiskt. Att det sker ett insamlade – en strukturering av informationen – en kvalitativ arkivhållning och att de som efterfrågar informationen är en relativt homogen grupp... så är inte fallet, framför allt inte inom den enskilda arkivsektorn. Den dagliga verksamheten är ytterst mer dynamisk och ställer stora krav på just dynamik, även om det grundläggande uppdraget är att tillse att adekvat och tillförlitlig information tas omhand professionellt, för enskildas och samhällets informationsförsörjning och att Arkiven över tid hanterar informationen med säkerhet (sekretesshänsyn), så är det publika en viktig del av arkivs demokratiarbete.

Relaterat till betänkandets kap. 5 – En förändrad arkivlag.

Betänkandets insikt, att de enskilda arkiven nu bör omfattas av Arkivlagen, är ett erkännande av de enskilda arkivens samhällsmässiga och historiska egenvärde, och att dessa (arkivinformatiönen såväl som arkivinstitutiönerna) utgör en viktig del av vårt kulturarv och demokratiska samhällsbildning.

Därmed uppfattar vi att förslaget till ny arkivlag har inledande syftes- och ändamålsparagrafer som är neutrala och utgår från arkiv som ett samlat begrepp, utan åtskillnad mellan offentliga och enskilda arkiv. Att de inledande paragraferna dessutom betonar att arkiven är en del av kulturarvet se som positivt.

Blekingearkivet vill därutöver betona att Arkiven som institutioner, är viktiga som delar av samhällets demokratiska och bildande struktur – precis som att bibliotek och museer tilldelas ett sådant erkännande.

Relaterat till betänkandets kap. 10 - Stödande och främjande av den enskilda arkivsektorn.

Utredningen konstaterar även att arkivsektorn som helhet och enskild sektor i synnerhet, är kraftigt underfinansierad, i förhållande till uppdragets omfattning. Därmed kan Blekingearkivet konstatera att de föreslagna ekonomiska tillskotten är otillräckliga i förhållande till nuvarande uppgifter och nödvändig utveckling inom den enskilda arkivsektorn. Om Staten anser att den digitala informationen ska hanteras och förvaltas professionellt och hållbart över lång tid, för att utgöra en samhällelig tillväxtfaktor? Då måste Staten även vara beredd på att det är ett samhällelig långsiktigt åtagande, som kräver en hel del resurser. Som referens så konstaterar Blekingearkivet att:

I dagsläget så har ett (1) länsmuseum ett statligt anslag, som motsvarar i det närmaste samma summa som fördelas mellan de ca. 25-30 länsarkiv, till de som ingår i Kultursamverkansmodellen, men vi har samma krav på öppethållande/tillgänglighet och att bevara kulturarvsinformation och samhällsinformation, att arbeta med förmedling, pedagogisk verksamhet, likabehandling etc.

Blekingearkivet bifaller därmed de yttranden som inkommer från Svenska Arkivförbundet och Föreningen Sveriges Länsarkivarier, avseende deras tillstyrkande av de avsnitt som berör enskild sektors tillförande av ekonomiska resurser och att förslaget är välkommet, men otillräckligt.

Blekingearkivet stödjer betänkandets förslag på att det i arkivlagen införs att Riksarkivet **ska** ge råd och stöd till arkivbildare och institutioner inom den enskilda arkivsektorn. Riksarkivet tilldelas därmed en tydligare stödande och rådgivande roll gentemot den enskilda arkivsektorn, på samma sätt som Riksantikvarieämbetet har i förhållande till museerna. Utifrån vårt perspektiv så vore ett utökat samarbete mellan dessa statliga institutioner (RA & RAÄ) önskvärt, då många frågor inom kulturarvsområdet är gemensamma.

För de regionala enskilda arkiven är frågan om E-arkiv ytterst väsentlig och borde ha fått ett mer nationellt samlat grepp redan för drygt 20 år sedan. Extra viktigt är att utredningen särskilt poängterar att Riksarkivets rådgivning, även ska innebära "...ett visst metodstöd, inte minst i frågor som uppstår i samband med samhällets och arkivsektorns digitalisering." (s.390).

Vi delar synsättet att det är nödvändigt med gemensamma riktlinjer och standarder, vilket är väsentligt även för Riksarkivet, då även de kommer att hantera digitalt födda arkiv från den enskilda sektorn, genom nationella organisationers arkiv, företagsarkiv och personarkiv. De praktiska lösningarna, samordningen kring standarder m m, måste också kompletteras med utbildningsinsatser tillsammans med universitet/högskola, inte minst för att utveckla dagens arkivverksamheter och yrkesprofession, vilka förutsätter både ett aktivt och proaktivt arbetssätt för samtidsdokumentation, bevarande och som stöd för att tillgodose samhällets tillgång till information över tid, för att upprätthålla tillgänglighet – insyn - demokrati.

Avseende Riksarkivets Samarbetsråd för enskilda arkiv så bifaller vi Svenska Arkivförbundets yttrande avseende den punkten och med att extra understryka att det ska var ett råd för samarbete – och inte en delegation för samråd.

Relaterat till betänkandets kap. 13 – Riksarkivets omgivning och interna organisation.

Blekingearkivet vill poängtera att Riksarkivets regionala enheter – de tidigare Landsarkiven fyller en viktig funktion i sina respektive regioner som en viktig samarbetspartner till statliga, regionala och lokala institutioner inom kulturarv, utbildning och bildning. Som regionalt arkiv är Riksarkivets enhet i ”vårt distrikt”, Landsarkivet i Lund en värdefull institution, som vi utbyter mycket kontakt med och som utgör en viktig samarbetspart. Därtill har vi även etablerade samarbeten med Riksarkivets andra regionala enheter i vårt närområde (Vadstena och Visby), så vi vill extra betona vikten av Riksarkivets regionala närvaro. Precis som Svenska Arkivförbundet konstaterar i sitt yttrande, så skulle en avveckling, flytt eller ”förminskning” av Riksarkivets regionala enheter/närvaro innebära en kompetensförlust i regionen och underminera en viktig del i infrastrukturen för kultur, forskning och välfungerande samarbetsstrukturer.

Relaterat till betänkandets kap. 14 – Digital informationsförvaltning & massdigitalisering.

Blekingearkivet stödjer Svenska Arkivförbundets yttrande avseende hur utredningens uppdrag är formulerat samt deras konstaterande kring hur enskild arkivsektor negligeras i betänkandets formuleringar avseende digital informationsförvaltning.

De enskilda arkiven måste integreras i den digitala samhällsomdaningen om inte samhället önskar omfattande informationsförluster avseende civilsamhället. Är det Statens uppfattning att digitalisering är en tillväxtfaktor? Då måste man även tillse att den digitala informationen är beständig och väl omhändertagen för framtida ändamål – oavsett om informationen är offentlig eller enskild.

När utredningen under 14.5.2, föreslår en nationell fortbildningsplan för yrkesverksamma arkivarier, så vill Blekingearkivet poängtera, att en sådan satsning även måste inbegripa personal vid de enskilda arkiven. Om perspektivet är ”Härifrån till evigheten” – så kan vi redan nu konstatera att arkiven kommer i överskådlig framtid att levereras både digitalt och i analogt format, men de enskilda arkivinstitutionerna kräver adekvata resurser för att kunna anpassas kompetensmässigt och för att kunna arbeta proaktivt, dvs ha resurser (ekonomiskt och kompetensmässigt) för att möta upp civilsamhällets behov av professionell arkivhantering i både den digitala och analoga miljön – på samma sätt som vi idag professionellt bistår dem med endast analog (pappersbaserad informationshantering). Ska det vara så 2020?

På styrelsen för Blekingearkivets uppdrag

Sigrid Johansson
Ordförande

Per Lundin
Länsarkivchef